



Presentació

Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015

Palau Macaya

Passeig de Sant Joan, 108

Barcelona, 25 de maig de 2016

11 h

11h Benvinguda i reflexions inicials

Hble. Sra. **Dolors Bassa** Consellera de Treball, Afers Socials i Famílies
 Sr. **Marc Simón** Director corporatiu de l'Àrea Social de la Fundació Bancària
 "la Caixa"

11.30h Taula rodona "Idees clau i reptes de futur"

Moderadora
 Sra. **Gemma Pinyol** Coordinadora de l'Informe sobre la integració de les
 persones immigrades a Catalunya 2015, Instratègies

Hi intervenen:

Sr. **Andreu Domingo** Centre d'Estudis Demogràfics
 Sr. **Markus González** Universitat de Barcelona
 Sra. **Sònia Parella** GEDIME, Universitat Autònoma de Barcelona

Sr. **Miquel Àngel Alegre** IVÀLUA–Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques
 Sra. **Zenia Hellgren** GRITIM, Universitat Pompeu Fabra
 Sr. **Jordi Moreras** Universitat Rovira i Virgili

13.30h Cloenda

Sr. **Oriol Amorós** Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania
 Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
 Generalitat de Catalunya

L'acte és gratuït

Feu, si us plau, la vostra inscripció a **www.agendaimmigracio.cat**

Podeu accedir a l'Informe aquí:

http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematics/immigracio/dades/informe-integracio-2015/

Per qualsevol dubte poseu-vos en contacte amb:

Magda Garcia, Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania

magda.garcia@gencat.cat 93 270 16 77

Com arribar-hi:

Metro:

L4 i L5

Autobús:

6-19-33-34-50

51-55-B24-H10



INFORME SOBRE LA INTEGRACIÓ DE LES PERSONES IMMIGRADES A CATALUNYA 2015 – RESUM EXECUTIU

ANTECEDENTS

Des de l'any 1993, amb l'aprovació del primer Pla interdepartamental d'immigració, la Generalitat de Catalunya ha considerat la integració de la població immigrada d'origen estranger a Catalunya com un element clau per garantir la convivència en la diversitat i la cohesió social. El Pacte Nacional per a la Immigració signat l'any 2008 defineix Catalunya com “una societat diversa construïda, en bona part, a partir de l'assentament de persones vingudes d'arreu. Aquest procés, produït en un context global i que s'ha intensificat en els darrers anys, planteja diverses necessitats, alhora que és una oportunitat nova per definir el país que serem en el futur”.

Progressivament, el Govern de Catalunya ha anat assumint responsabilitats per prendre una posició en la gestió del fenomen migratori i principalment per gestionar la integració de les persones nouvingudes. Així, l'Estatut de Catalunya de 2006 recull, entre d'altres, les competències en matèria d'acollida i integració, i preveu el desenvolupament de la Llei d'acollida de les persones immigrades i retornades a Catalunya. Aprovada l'any 2010, la Generalitat es dota, a partir d'aleshores, d'una norma entesa com “una caixa d'eines formatives i informatives per a les persones nouvingudes amb l'objectiu de fomentar-ne la mobilitat social i reduir-ne la dependència dels sistemes públics, incrementant així la seva aportació a la societat”.

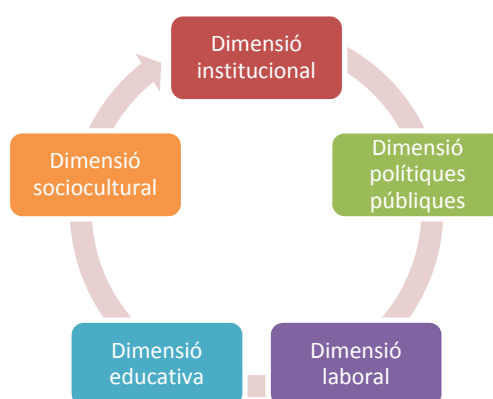
Un dels mandats de la Llei 10/2010, del 7 de maig, és l'elaboració d'un Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya. El primer Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya es va presentar l'any 2013, complint així l'article 20.p de la Llei citada. Com a continuïtat d'allò previst en aquest article, el document que teniu a les mans correspon a l'Informe sobre la integració de les persones immigrades a Catalunya 2015.

LA INTEGRACIÓ DE LA POBLACIÓ IMMIGRADA A CATALUNYA

A Catalunya, la integració s'entén com un procés bidireccional, dinàmic i continu entre les persones que resideixen en un territori, les arribades recentment i les assentades amb anterioritat o les que ja hi han nascut. L'objectiu d'aquest informe és oferir una fotografia que aporti elements sobre com s'han incorporat les persones immigrants a la realitat social, laboral, educativa i cívica de Catalunya i, en relació amb la manera com les estructures, els serveis i les accions de la Generalitat de Catalunya, en col·laboració amb les administracions locals, han estat sensibles a incorporar aquesta nova diversitat.

L'Informe s'ha volgut fer amb una vocació clara d'aprenentatge sobre la realitat d'avui, però, alhora, amb la voluntat de facilitar la comparativa longitudinal. Els indicadors utilitzats tenen dues fonts principals: els indicadors que proposa la Comissió Europea i els indicadors que proposa el Consell d'Europa. Els indicadors de la Comissió Europea parteixen de la definició d'integració que es va aprovar amb la Declaració de Saragossa de 2010 alhora que els indicadors del projecte Intercultural Cities del Consell d'Europa busquen conèixer com s'articulen les administracions públiques per gestionar societats cada cop més diverses. Amb aquests indicadors es pretén, també, facilitar la comparativa de la integració a Catalunya amb altres escenaris europeus, i detectar així espais de fortalesa i de millora.

La convergència dels diferents indicadors d'integració que proposen tant la Comissió Europea com el projecte Intercultural Cities del Consell d'Europa, permet dibuixar cinc grans dimensions d'anàlisi d'aquesta integració:



Objectius:

- Proporcionar una visió panoràmica estadística sobre la immigració estrangera a Catalunya.
- Fomentar el coneixement comparat mitjançant la selecció d'uns indicadors emprats per la Comissió Europea i el Consell d'Europa en altres territoris europeus.
- Identificar espais de millora en el marc de les polítiques públiques d'acollida i integració, mitjançant les aportacions de les administracions locals, les entitats de la societat civil i persones expertes en diferents àmbits.
- Facilitar el debat públic sobre la integració de les persones immigrades i d'origen immigrant a la societat catalana.

L'elaboració d'aquest Informe ha estat una oportunitat per examinar un bon nombre d'accions i instruments duts a terme per la Generalitat de Catalunya a través de la Direcció General per a la Immigració i dels diferents departaments presents en la Comissió Interdepartamental d'Immigració i, alhora, una oportunitat per compartir reflexions amb actors socials que treballen, des de diferents àmbits i posicions, en la integració a Catalunya i en la construcció d'una societat catalana inclusiva i cohesionada.

Resultats principals

Al llarg d'aquest document s'ha intentat proporcionar una radiografia acurada sobre la realitat de la població immigrada a Catalunya, així com de les polítiques públiques que s'han dissenyat per atendre la incorporació d'aquesta nova població a la nostra realitat social. La lògica se sustenta en el que ja es recollia al Pla de ciutadania i immigració 2005-2008 quan advocava per impulsar un "concepte de ciutadania que inclogui la població no nacional de Catalunya".

Però, fins a quin punt podem considerar que aquests objectius s'han consolidat al llarg dels darrers anys? Les dades i els indicadors analitzats ens confirmen que s'han fet passos considerables en aquesta direcció, però que la feina no està enllestida del tot.

En relació amb la **dimensió institucional**, es pot afirmar que, malgrat tenir un marc conceptual que ja apunta la necessitat de superar la lògica de l'acollida en parlar de la immigració a Catalunya, aquest fet encara no ha estat realment incorporat en la manera de pensar i gestionar la integració a Catalunya. Creuar el pont de la immigració per parlar de ciutadania diversa és també una qüestió de narrativa.

No es tracta d'etiquetar quin és el model d'integració a Catalunya, sinó d'enfortir els principis bàsics en què es basa aquest model d'integració i fer-los comuns i compartits a través d'acords polítics o socials. De fet, els principis d'igualtat, interacció i participació, cohesió social, transversalitat i respecte a la diversitat que ja es troben presents al Pacte Nacional per a la Immigració són clarament trets característics del model intercultural. Però més enllà d'aquesta classificació, el repte és que siguin elements clau a l'hora de (re)pensar totes les polítiques públiques a Catalunya. Construir polítiques que atenguin la diversitat és la millor manera de garantir que ningú quedi exclòs de la societat catalana, i que aquesta tingui en la convivència en la diversitat la millor garantia per a la cohesió social.

Aquesta necessitat de revisar la conceptualització de la diversitat es veu clarament en la **dimensió de les polítiques públiques**. Es pot afirmar que els processos d'acollida s'han fet raonablement bé, i que els serveis i instruments definits han funcionat correctament. Però cal avançar repensant algunes accions i àrees de treball on la diversitat no s'ha incorporat amb prou claredat i en les quals es poden generar problemes de conflictivitat social.

L'accés als serveis públics i els recursos s'ha convertit en un element clau per facilitar la primera acollida de les persones nouvingudes. Aquest accés, amb caràcter normalitzat i generalitzat, ha estat una pràctica ben valorada com a vector de cohesió social, però es tem que l'impacte de la crisi en la provisió de serveis hagi deixat alguns col·lectius fora d'aquesta ruta cap a la plena ciutadania.

Hi ha una manca de visibilitat de la població immigrada a l'espai públic, i en moltes ocasions, les expressions culturals o religioses minoritàries tenen dificultats per desenvolupar-se amb normalitat.

Sembla imprescindible avançar en una **política d'antidiscriminació** a Catalunya. Més enllà de les accions puntuals de sensibilització, formació i informació que acompanyen l'arribada de persones estrangeres a Catalunya, dutes a terme amb un èxit notable, el que cal és executar efectivament el marc de lluita contra la discriminació que ja existeix en la normativa catalana. La necessitat de recopilar informació sobre accions i actes de discriminació, establir mesures preventives, correctives i sancionadores és un repte clau per garantir el bon funcionament d'una societat basada en l'estat de dret. Més enllà de les declaracions d'objectius, cal posar fil a l'agulla i construir una política amb instruments i recursos per lluitar contra els crims d'odi que posen en risc la convivència a Catalunya.

Sobre la **dimensió laboral**, és evident que l'anàlisi de la integració de la població immigrada a Catalunya en els darrers anys no es pot sostreure de la greu crisi econòmica que ha patit Europa i que ha tingut una especial incidència en els països del sud europeu. Si hi ha hagut una millora substancial en els indicadors laborals i econòmics durant el darrer any, les dades disponibles no permeten afirmar que aquesta millora s'hagi estès a la població estrangera resident a Catalunya. La dualització del mercat de treball i la concentració de la població estrangera en els sectors més castigats per la crisi, caracteritzats per la baixa qualificació, especialment en el cas dels homes, marcaran l'evolució preocupant de la desocupació.

Els resultats, especialment per a algunes nacionalitats, requereixen una atenció especial, sobretot quan aquestes mateixes nacionalitats acumulen els pitjors resultats en diferents indicadors utilitzats, com és el cas del nombre de llars amb tots els membres en edat activa sense treball i sense altres ingressos. El fet que sempre siguin unes nacionalitats les que apareguin amb pitjors indicadors d'integració laboral i econòmica fa sospitar que, a banda de les característiques de capital humà desiguals que sens dubte també hi intervenen, hi pot haver un procés d'integració segmentada agreujat per la crisi econòmica. Els instruments i mecanismes del mercat de treball no semblen dissenyats per atendre una realitat cada cop més diversa. Aquesta constatació indica una pèrdua de capital humà important, i explica les complicacions que moltes persones immigrades es troben per normalitzar la seva situació al mercat de treball. Entendre la diversitat com un actiu d'innovació, transformació i avantatge competitiu és encara un repte pendent.

En fer referència a la **dimensió educativa**, és especialment preocupant la sobrerepresentació de la població immigrada en l'abandonament prematur del sistema educatiu o l'aproximació indirecta al fracàs escolar. Hi ha dues etapes clau a les quals cal prestar especial atenció: per una banda, l'educació de 0-3 anys, on l'alumnat estranger està infrarepresentat, i per altra banda, l'educació postobligatòria. Si bé cal apuntar, en positiu, la participació creixent dels joves estrangers en aquesta etapa educativa, que ha anat reduint la seva infrarepresentació, consolidar aquesta tendència és un repte clau per garantir un accés en igualtat de condicions a la població adulta.

La presència del col·lectiu jove immigrant en el grup de joves que no estudien ni treballen és especialment preocupant perquè, tal com hem pogut constatar en països del nostre entorn de més tradició migratòria, és una de les claus que explica processos d'inadaptació o d'exclusió social en edats futures. Superar aquesta realitat, per bé que complexa, és clau per garantir una societat catalana cohesionada a mitjà i llarg termini.

Alhora, és important evitar la creació d'un sistema educatiu paral·lel, que afavoreixi que l'escola privada i concertada escolaritzi l'alumnat autòcton i que l'alumnat estranger o d'origen estranger es concentri en la pública. Aquesta possibilitat, que cal tenir molt en compte, és, segurament, un dels riscos més clars de no poder parlar d'una societat diversa i cohesionada a mitjà i llarg termini.

Pel que fa a la **dimensió sociocultural**, de nou, cal entendre que ja no ens trobem en un període d'arribada i acollida de col·lectius d'immigrants, sinó en la incorporació de la diversitat en la societat catalana. És important que això es reflecteixi en l'espai públic, en les expressions culturals, en la presència de la diversitat als mitjans de comunicació i en les polítiques lingüístiques.

En relació amb la **llengua**, és necessari entendre que el requeriment d'un coneixement mínim obligatori del català i del castellà és un primer pas, útil i necessari, per fer conèixer la realitat lingüística de Catalunya, però no és garantia de la plena integració lingüística de la immigració. El coneixement real d'una llengua es desenvolupa a través del seu ús continuat. En la mesura que el coneixement d'una llengua és el resultat de la participació en la societat, sembla evident que els resultats ens indiquen que aquesta participació, a Catalunya, es fa majoritàriament en castellà. Però les dades també confirmen que cal continuar amb una política lingüística centrada en la sensibilització constant, l'empatia i l'estima de la societat d'acollida, que té el català com a llengua pròpia. Per als més joves, la integració en el sistema escolar és la garantia del coneixement de la llengua.

Igualment és important superar, en un context bilingüe (trilingüe a la Vall d'Aran), que no es reproduïxin les lògiques monolingües, sinó que, en la mesura que sigui possible, s'aposti pels models que també reivindicuin les llengües de la immigració com a capital cultural de la societat catalana. D'aquesta manera, alhora que la immigració s'acosta a la realitat de les llengües oficials, també es visibilitzen i es valoren les llengües pròpies

de la immigració, i es construeix una societat cada cop més multilingüe; una societat que és de tots.

Finalment, els nivells de concentració i segregació de la població estrangera a Catalunya resulten moderats –pel cap baix– en comparació tant d’altres realitats europees com de la mitjana espanyola. Lluny de la focalització dramàtica que, de vegades, els mitjans de comunicació i l’imaginari popular atorguen a l’anomenada guetització, el creixement i la difusió de la població estrangera en el territori durant el període anterior a la crisi econòmica i la mateixa emigració a partir d’aquesta crisi han tendit a rebaixar l’efecte de concentració per a la majoria de nacionalitats considerades.

Recomanacions

Sense ànim d’exhaustivitat, a continuació s’apunten algunes idees que volen servir com a suggeriments per continuar avançant en diferents àrees de fortlesa i de millora de les polítiques d’integració a Catalunya.

Discurs de la diversitat. És important la construcció més clara i compromesa d’un discurs públic i compartit que no posi l’èmfasi en la immigració, sinó en la diversitat de la societat catalana. La diversitat forma part del capital cultural de Catalunya, i s’ha de valorar.

El valor de la diversitat i la participació ciutadana. Prestar atenció a la diversitat vol dir reorientar la conceptualització d’algunes polítiques i serveis públics, no només d’aquells concebuts originàriament per atendre les persones estrangeres. És bàsic promoure la participació de tota la ciutadania, prestant especial atenció a aquells col·lectius que per raons de sexe, edat o origen poden tenir més dificultats, i sobretot visibilitzar que són part de la societat catalana amb normalitat. I és important garantir els recursos per fer-ho.

Visibilitat de la diversitat. Cal dotar de visibilitat la diversitat a Catalunya, i això implica avançar en la presència de persones migrants o d’origen immigrant en les institucions públiques i en els espais de representació pública i política.

Gestió transversal. Cal dotar de més coherència i transversalitat les accions, els instruments i les polítiques dirigits a la gestió de les migracions, la convivència i la diversitat, mitjançant una construcció politicoinstitucional sòlida. Segurament una bona mesura per aconseguir-ho seria consolidar la creació de l’Agència de Migracions a Catalunya.

Eines. L’Observatori per a la Immigració a Catalunya, una proposta del Pacte Nacional per a la Immigració, podria solucionar moltes de les qüestions plantejades en aquest darrer apartat. Més que de la institució en si, es tracta de reivindicar la lògica d’una iniciativa que permetria afavorir la recopilació de dades i informació, la recerca i l’anàlisi

aplicada i l'avaluació de polítiques públiques d'una manera més integral que la que hi ha avui en dia.

Dades estadístiques. Cal assolir més fortalesa en les dades estadístiques amb les quals es treballa. Per això, cal avançar en el disseny d'una recollecció estadística que inclogui més informació desagregada per raons de nacionalitat i origen, que permeti millorar l'anàlisi de la informació i en faciliti la comparació. Cal, a més a més, parar atenció a l'origen malgrat la nacionalitat, perquè el risc, en processos d'assentament que poden acabar en naturalitzacions, és perdre informació clau per conèixer els rendiments de les generacions futures que tenen origen immigrant. Alhora, cal enfortir la compilació estadística perquè aquestes dades que atenen l'origen de les persones també es creuin amb el gènere.

Formació. La formació de les persones que treballen a l'Administració pública és imprescindible per afrontar la gestió d'una societat diversa. Es tracta d'una formació que no es pot limitar a les persones que es consideren directament implicades en l'atenció directa, sinó a tots els nivells. Moltes vegades, en la concepció d'una acció política no es té prou present que s'adreça a una ciutadania diversa, i l'impacte que en pot derivar és difícil de corregir.

Escola. Incorporar la diversitat com a fil conductor per explicar la convivència i la cohesió social és un fet que l'escola catalana ja ha anat aplicant progressivament. S'han de fer avenços en altres àrees, com la del mercat de treball, l'urbanisme o els mitjans de comunicació, entre d'altres. La visibilitat i el reconeixement són clau per fomentar els sentiments de pertinença.

Sensibilització. La sensibilització ha de ser una constant en una societat que s'està transformant. Fer valdre iniciatives que afavoreixen els espais d'interacció i trenquen tòpics és clau en aquest sentit.

Polítiques d'acollida. Cal reivindicar l'experiència de Catalunya en les polítiques d'acollida. El model d'acollida català és un bon exemple (no exempt de millora) de cooperació interadministrativa i de col·laboració amb la societat civil, i pot ser una bona experiència a compartir amb països que es troben immersos en processos primerencs d'immigració.

Integració lingüística. En una societat lingüísticament complexa com la nostra, amb el català com a llengua pròpia (i l'aranès a la Vall d'Aran) i el castellà com a llengua oficial, les mesures d'integració lingüística han de tenir dos objectius bàsics: per una banda, remarcar la importància de conèixer totes dues llengües per a una integració i una participació completa en la societat catalana, i per altra banda, valorar la diversitat lingüística sensibilitzant a tota la població sobre la realitat lingüística de Catalunya i l'enriquiment personal, social i econòmic que aquestes llengües signifiquen.

Polítiques antidiscriminació i lluita contra la xenofòbia. Cal entendre que la desigualtat i la discriminació són enemics naturals de les societats diverses. Mentre que les polítiques públiques i els serveis socials han de lluitar per eradicar les desigualtats i garantir la igualtat d'oportunitats, la discriminació s'ha d'incorporar també en l'acció pública. Cal definir una estructura independent que reculli informació sobre actes discriminatoris, xenòfobs i racistes i crims d'odi que en treballi la prevenció i que, quan correspongui, i en col·laboració amb el sistema judicial i els cossos de seguretat, tingui capacitat sancionadora d'aquestes actituds.

Tal com recollia el Pacte Nacional per a la Immigració, la incorporació de nova ciutadania requereix adaptar els serveis públics i garantir-hi l'accés a totes les persones. Avui cal afegir que el repte és també incorporar la lògica de la diversitat en aquests serveis públics. El Pacte també parlava d'una cultura pública comuna, basada en el foment de la participació en la vida pública; fer del català la llengua pública comuna; conivire en la pluralitat de creences; assegurar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones; incloure la perspectiva de gènere i reforçar les polítiques adreçades a la infància, la joventut, la gent gran i les famílies. Aquests principis segueixen guiant les polítiques d'integració a Catalunya. Cal seguir avançant en aquesta línia, però fer-ho d'una manera més eficaç i eficient, que vol dir prestar més atenció a la recopilació d'informació, a la formació i a la conceptualització dels diferents instruments i accions a implementar, així com a la seva avaluació. És, a més a més, oportú posar aquestes accions i instruments en relació amb altres espais europeus, per participar dinàmicament en la transferència de coneixements i en l'aprenentatge continuat.

Enfortir la cohesió social no és només millorar la convivència i la participació social, sinó també garantir la pertinença a un projecte de país i fer-ho viable.